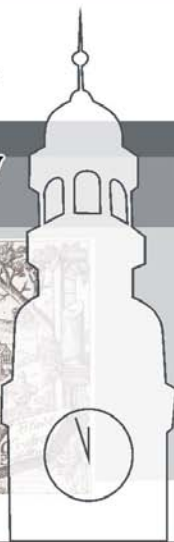
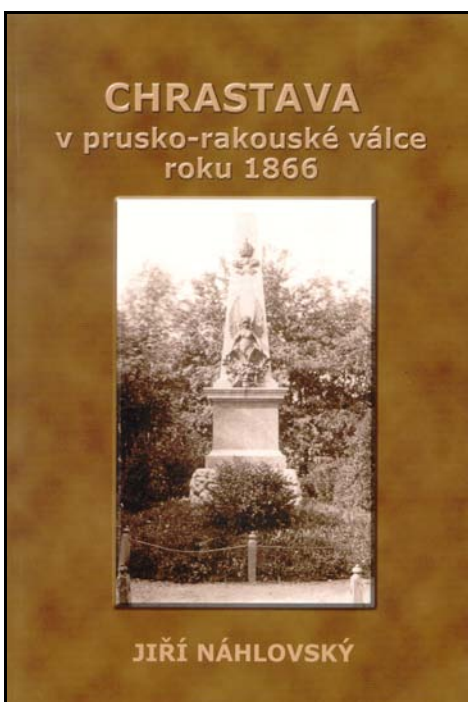

BULLETIN No 172/6 - 2009

Společnosti přátel historie města Chrastavy

Nová publikace – tentokrát o prusko-rakouské válce a Chrastavě

V měsíci květnu byla pokřtěna nová publikace s historickou tematikou s názvem „Chrastava v prusko-rakouské válce roku 1866“. Jejím autorem je soukromý badatel pan Jiří Náhlavský, který se nemalou měrou zasloužil o iniciaci obnovení pomníku padlým v této válce před chrastavským kostelem.

Kniha je formátu A5 a obsahuje cca 120 stran. Tisk je černobílý s množstvím zajímavých ilustračních fotografií.

Knihu si můžete zakoupit v městském informačním centru na náměstí 1. máje za 99,-Kč.

Ivan Vydra

Z historie kláštera v Marienthalu

Žitavsko bylo až do roku 1635 součástí Čech. Samotné město Žitava patřilo k významným českým městům a ze Žitavy do Prahy vedla důležitá obchodní cesta. Na břehu Nisy, v úseku mezi Žitavou a Zhořelcem, se nachází dodnes **klášter Marienthal**, což v překladu znamená **MARIINO ÚDOLÍ**. (V Horní Lužici, kam jezdíme v době Velikonoc, stojí klášter jménem Marienstern, tedy Mariina Hvězda.)

Zakladatelkou kláštera Marienthal byla **česká královna Kunhuta**. Stavba začala v roce **1234** (letopočet nebyl zcela jistě zvolen náhodně, tehdy lidé věřili ve všemocnou magii čísel) a ke klášteru patřily také

velké pozemky a několik poddanských vsí. O deset let později tu pražský biskup Mikuláš vysvětil první klášterní chrám. Jednou z jeptišek byla dcera Jindřicha z Lipé, která se tu stala dokonce abatyší. Různá privilegia udělil klášteru král Jan Lucemburský, velkou pozornost mu věnoval také císař Karel IV. Na významu nabývalo postupně také nedaleké městečko **Ostritz**. Měšťané dali město obehnat kamennými hradbami, byla postavena honosná radnice, město získalo právo prodávat pivo a sůl. Žitava a Zhořelec s nelibostí pozorovaly rostoucí význam Ostritzu a 9. prosince 1368 vtrhly do města Ostritz skupiny ozbrojenců, které měly za úkol hradby a některé budovy rozbořit. Marně se snažila tehdejší abatyše s desítkami jeptišek vojáky od násilného činu odvrátit. Radní si stěžovali až v Praze a arcibiskup Jan z Jenštejna vydal příkaz, aby byly zbourané pekařské a masné krámy obnoveny.

Na městském znaku Ostritz je tato událost zvěčněna (postava jeptišky stojí na městských hradbách).

V době husitských tažení uprchly jeptišky do Zhořelce, kde pobývaly, dokud nebezpečí nepominulo.

V období, kdy se po celém Německu šířilo učení Martina Luthera (tzv. reformace), hrozilo katolickému klášteru zrušení. Velkou pohromou pro tento významný náboženský objekt byl ničivý požár v roce 1683. Původní gotické klášterní budovy byly zcela zničeny a v roce 1707 tu řádilo vojsko. V letech 1720 až 1750 byl klášter postaven znovu, a to ve stylu českého baroka. Mnoho škod zde napáchala povodeň v červenci 1897.

Dominantou celého objektu se stala tzv. Křížová kaple, postavená v rokokovém stylu v roce 1756.

Na začátku 90. let 20. století došlo k obnově celého kláštera a bylo mu vráceno i jeho původní poslání. Klášter má dodnes provozuschopné hospodářské zázemí. Je tu pivovar, pila na vodní pohon, pekárna, klášterní šenk z 18. století a manufaktura na výrobu likérů. Je zde i nevelká vinice a vinný sklep. Nad vinicí byla roku 1728 zřízena

křížová cesta.

Každoročně o Velikonoční neděli vyjíždí z městečka Ostritz procesí velikonočních jezdců, kteří na slavnostně vyzdobených koních dojedou až do kláštera Marienthal a po bohoslužbě se vrací zpět do města.

Tento starý zvyk má své dávné kořeny již v pohanských dobách a písemně byl zaznamenán již roku 1628.

Na jedné klášterní zdi je vytesán citát, který prorokuje marienthalskému klášteru věčné trvání. V překladu tento nápis znamená: " **Ať tento dům zůstane zachován, dokud mravenec nevytáhne Nisu a želva neobejde celý svět.**"

(Podle článku M. Řeháčka v měsíčníku HRÁDECKO.)

Bitva u Legnice roku 1241

V roce 1240 zničil vpád Mongolů a Tatarů tzv. **Kyjevskou Rus**. Hordy asijských nájezdníků se vyznačovaly nebývalou krutostí a místní lidé před nimi prchali ze svých domovů.

Tisíce šikmookých lučištníků postupovaly dál do střední Evropy. V té době byl postaven hrad **Lemberk**, narychlo se opevňoval **Grabštejn**, aby odolal náporu nepřátel.

Statisícové vojsko svedlo roku 1241 velkou bitvu u polského města **LEGNICA** (asi 80 kilometrů na sever od našich hranic). Proti nim se postavil kníže **Henryk II. Pobožný**, k němu se připojily oddíly německých rytířů, ba dokonce i ozbrojení horníci (Legnica je dodnes střediskem těžby měděné rudy a jejího zpracování).

Důsledky bitvy byly katastrofální: Mongolové v čele s chánem Bátú porazili vojsko Henryka II., on osobně padl do zajetí a krátce nato byl zavražděn. Jeho matkou byla sv. Jadwiga (Hedvika). V té bitvě se mongolští jezdci setkali poprvé s ocelovým brněním rytířů. Naštěstí dostal mongolský vrchní velitel rozkaz, aby se s vojskem vrátil a přesunul se do Uher (Maďarska). Nebýt toho, kdo ví, jak by se tehdy změnila dějiny v srdci Evropy.

Letos začátkem května jsem se rozhodl, že se do Legnice vypravím, abych přímo na místě viděl, kde se před více než sedmi staletí odehrála bitva, která mohla dost podstatně změnit chod našich dějin. Spolu se svým přítelem ze Žitavy jsme projeli městem Bolesławiec (je známé svou tradicí keramiky) a po dálnici z Berlína do Wrocławu, postavené za Hitlera v 30. letech minulého století jsme zamířili do předměstí Legnice, které se nazývá Pole Legnickie.

Byl jsem zvědav, jak vypadá po tolika letech to místo rozhodující bitvy. Byl jsem však velmi zklamán. Proč? Očekával jsem, že uvidím rozlehlou pláň a na ní důstojný pomník, připomínající tu strašnou bitvu. Plocha dřívějšího bojiště je dnes zastavěna mnoha budovami, z nichž nejcennější je katedrála sv. Jadwigy. Potkávali jsme desítky duševně postižených lidí, kteří tu žijí v ústavu. Kdosi nám poradil, že prý v malém kostelíku, který tam stojí, je umístěno malé muzeum, které dávnou událost připomíná. **Bohužel bylo zavřeno a na železné bráně visel mohutný zámek.**

A tak jsme si jen ve své fantazii mohli v duchu představit tu středověkou, nemilosrdnou řez, ržání zraněných koní, výkřiky a sténání padlých vojáků.

Samotné město Legnica je zřejmě o něco větší než náš Liberec, centrum města je architektonicky zajímavé. V poslední válce utrpělo mnoho škod.

F. Vydra

Historické události v červnu

červen r. 1300 Začaly se razit za Václava II. pražské groše. Groš byl zaveden jako věčná mince nepodléhající změnám. Na averzu měl lva a jméno panovníka, na reverzu korunu a název Praha jako centra moci.

1. 6. 1821 Státní ministr K. Metternich byl jmenován státním kancléřem v Rakousku-Uhersku.
2. 6. 1297 Václav II. a Guta Habsburská byli slavnostně korunováni. Korunovace probíhala s nesmírnou pompou. Král pasoval na rytíře 240 mladíků, konaly se četné turnaje a hry, do kašen teklo víno...
4. 6. 1836 Hrabě Hugo Karel Salm začal provozovat cukrovar v Rájci nad Svitavou. Tento podnik byl v té době označován za největší v Evropě.
10. 6. 1376 Po velkém úsilí Karla IV. byl nakonec zvolen syn Václav římským králem. Karla to stálo nejen diplomatické úsilí, ale též nemalé finanční částky kurfiřtům.
10. 6. 1348 Na příkaz Karla IV. začal Matyáš z Arrasu stavět hrad Karlštejn, jenž měl být klenotnicí pro říšské i české klenoty.
10. 6. 1732 Císař Karel VI. nešťastnou náhodou postřelil Adama knížete ze Schwarzenbergu. Stalo se to na lovu u Čelákovic. Adam druhý den na následky zranění zemřel.
10. 6. 1942 Byly vyhlazeny Lidice, zahynulo 339 mužů, žen a dětí.
12. 6. 1912 Zemřel v Bavorsku Zikmund Winter – spisovatel a historik.
13. 6. 1329 Po jedenáctiletém pobytu v Avignonu se vrátil do své diecéze pražský biskup Jan IV. z Dražic

15. 6. 1369 Narodil se manželce Karla IV. Alžbětě syn Jan, pozdější vévoda Zhořelecký.
18. 6. 1297 Zemřela královna Guta – Jitka Habsburská, manželka Václava II. Reprezentovala ve své době ctnosti kněžny matky, ochránkyně životního křesťanského stylu. Byla oslavována jako žena, která dovedla smířit Čechy s Němci. Guta měla na krále velký vliv a on ji velmi miloval. Králič porodila 10 dětí. Po porodu dcery Jitky zemřela v pouhých 26ti letech.
18. 6. 1942 V pražském kostele Cyrila a Metoděje v Reslově ulici díky zradě přišli nacisté na úkryt atentáčníků na Heydricha a dalších parašutistů. Po hrdinném boji všichni zahynuli.
19. 6. 1778 Přespal v domě na náměstí v Chrastavě rakouský císař Josef II.
19. 6. 1918 V italské vesnici byl popraven jako dezertér legionář František Turpiš.
20. 6. 1722 Zemřel v Praze Kryštof Dientzenhofer – německý barokní stavitel. Jeho dílem je např. chrám sv. Mikuláše v Praze.
21. 6. 1305 Zemřel král Václav II. Byl velmi vzdělaný, uměl latinsky, měl rád rozhovory s učenici, usiloval o přízeň boží, o spravedlnost a právo pro slabé. Báł se bouřky a nesnášel kočky. Nevynikal fyzickou silou, ale získal si uznání svou moudrostí a přívětivostí. Zanechal řadu nemanželských dětí, nejznámější je Jan Volek – vyšehradský probošt. Zemřel na tuberkulozu v domě pražského zlatníka – pražský hrad byl v té době poškozen požárem. Odpočívá na Zbraslavi v královské hrobce. Na trůn natoupil jeho syn Václav III. – poslední Přemyslovec.
21. 6. 1621 Na Staroměstském náměstí v Praze se konala poprava 27 mužů českého království. První byl popraven hrabě Jáchym Ondřej Šlik – lužický zemský správce. Tímto bylo zahájeno kruté divadlo. Poté nastoupil Václav Budovec z Budova, bylo mu 74 let. Nejstaršímu popravenému Kašparu Kaplříři ze Sulevic dokonce 86 let. Dále své životy položili např. Jindřich Otta z Losu, Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic, lékař Jan Jessenius atd. Jedenáct hlav bylo nabodnuto na Mosteckou věž pro výstrahu. Teprve po deseti letech byly pietně sňaty a uloženy. Kam? O místě jejich úkrytu se stále vedou spory.
22. 6. 1693 V Kroměříži zemřel Pavel Josef Vejvanovský – jeden z vrcholných skladatelů baroka, autor mnoha chrámových skladeb a sonát. Byl vynikajícím trumpetistou a prvním českým barokním skladatelem ryze instrumentální hudby nezávislé na hudbě vokální.
23. – 27. 6. 1866 prošlo Chrastavou 120000 pruských vojáků s 28000 koňmi.
23. 6. 1265 Ve Slezsku zemřela blahoslavená Anna, dcera Přemysla I.
24. 6. 1276 Byla vyhlášena říšská klatba proti Přemyslovi II.
24. 6. 1942 Byla vyhlazena obec Ležáky-ze stejného důvodu jako Lidice – potencionální úkryt atentáčníků.
28. 6. 1914 V Sarajevu byl spáchán atentát na následníka habsburského trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Atentát spáchal student Gavrilo Princip. Z bezprostřední blízkosti vypálil na Františka a jeho ženu Žofii Chotkovou. Arcivévoda zemřel na místě, Žofie cestou do nemocnice. Tento atentát rozpoutal I. světovou válku.
29. 6. 1438 Albrecht Habsburský byl na Pražském hradě korunován českým králem.
29. 6. 1310 Sněm zástupců šlechty, duchovenstva a měšťanů se rozhodl nabídnout ruku dcery Václava II. Elišky Janu Lucemburskému. Oba se stali rodiči pozdějšího císaře Karla IV.
30. 6. 1364 Zemřel Arnošt z Pardubic – první pražský arcibiskup, jeden z nejbližších rádců Karla IV. Jeho nástupcem se stal Jan Očko z Vlašimi.

Podle historických pramenů zpracovala Jaroslava Špaková

Návštěva kardinála Berana v Chrastavě

Mezi fotografiemi v našem muzejním archivu je i několik zažloutlých fotografií z doby krátce poválečné. V roce 1946 navštívil Chrastavu **kardinál Josef BERAN**, jehož další životní osudy byly velmi smutné.

Tento vysoký církevní hodnostář byl za druhé světové války vězněn v koncentračním táboře Dachau poblíž Mnichova. Po skončení války byl pronásledován komunistickou tajnou policií a vězněn na mnoha místech, mezi nimi také v Liberci-Růžodole.

Když byl pozván papežem do Říma, nesměl se již vrátit zpět. Žil tedy v Itálii a tam v květnu roku 1969 zemřel. Nebylo ani dovoleno, aby jeho mrtvé tělo bylo převezeno zpět do vlasti, jak si ve své závěti přál.

A tak byl jako jediný ze všech katolických kardinálů pohřben v hrobce mezi papeži, i když tento titul nikdy neměl.

PhDr. František Vydra

Na návštěvě u přátel

Termín naší návštěvy v nedaleké polské Bogatyni byl dohodnut již dlouho předem: **sobota 23. května 2009**. Čím více se tento den blížil, začaly se komplikovat problémy s dopravou. Jak se tam dostat? Majitelé osobních aut z různých důvodů odřekli, autobus přes hranici do Polska nejede. Tři dny před odjezdem se nám podařilo najít pomocnou ruku a značnou ochotu u Jednoty bratrské. I když měli jiné plány, pan ThMgr. Šimon Dvořák osobně zasedl za volant jejich mikrobusu a dovezl nás na místo – k městské knihovně v centru města **Bogatynia**.

Členové tamního vlastivědného spolku nás již očekávali v čele s předsedou **Zbigniewem Szklarkem**. Knihovna se nachází vedle městského úřadu a působí pěkným dojmem.

Při slavnostním uvítání přišel mezi nás i starosta (burmistrz) Andrzej Grzmielewicz. Sympatický mladý muž, který sám vystudoval historii, podporuje činnost vlastivědného spolku. Spolek (funguje již pět let) se původně jmenoval **Towarzystwo miłośników ziemi Bogatyńskiej**. Nyní nese jméno **BRACTWO ZIEMI BOGATYŃSKIEJ**.

V místnosti, kde probíhalo naše přátelské jednání, se nachází stálá výstava dokumentů i různých předmětů denní potřeby, které připomínají život v minulosti: staré žehličky, radiopřijímač z 30. let 20. století, starý psací stroj atd.

Předali jsme si vzájemně dárky a hovořili jsme o možnostech další spolupráce. Mluvil se nepř. o kopci Výhledy nad Vítkovem, který má tři názvy: český, německý (Gickelsberg) a polský (Guslarz).

Krátce po skončení války, kdy byli němečtí obyvatelé odsunuti, se venku pářily hromady různých německých knih a jiných dokumentů. Radost z ukončení nesmyslného vraždění a nenávist ke všemu německému byla v té době bezmezná... Polské obyvatelstvo bylo do těchto míst přivezeno z východní části Polska (Lublin) a trvalo dlouho, než tito přistěhovalci našli k novému domovu hlubší vztah.

Členové spolku několikrát zdůrazňovali svou apolitičnost, chtějí prý zkoumat historii svého kraje bez "mýtů a nepravd". Spolupracují s muzeem ve Frýdlantě, částečně i s Libercem. Po několikahodinovém jednání jsme absolvovali společnou procházku městem, při které nám naši hostitelé ukázali a vysvětlili leccos z historie i současného života ve městě. Zajímavou osobou byl při našem setkání p.

Franciszek Grenda z Porajówa, který sice není členem spolku, ale působil v roli tlumočnicka. A česky dovede opravdu dobře. Chrastavu a okolí zná výborně, byl zde mnohokrát (cestuje na kole). Protože je nadaný a zručný kreslíř, daroval nám spoustu perokreseb z Chrastavy, např. školu v Revoluční ulici, secesní kotelnu v bývalé Textiláně v Andělohorské ulici, Wothanburg v Horním Vítkově atd. I když je technik (vyučoval na učilišti elektrotechniku), je vášnivý čtenář a přečetl desítky českých románů, např. skoro celé dílo Karolíny Světlé. Po mnoho let je také nadšeným radioamatérem, který navázal radiové spojení s přáteli v mnoha vzdálených částech světa.

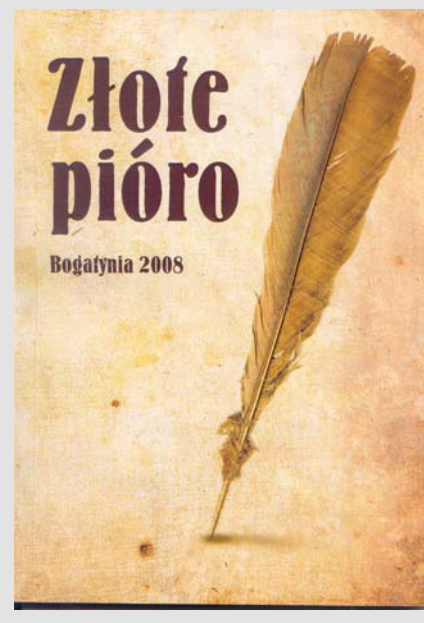
Překvapilo nás, že v Bogatyni, která má dnes **asi dvacet tisíc obyvatel**, existuje poměrně dost mladých lidí, kteří jako amatéři píší verše i prózu. Dostali jsme jako dárek pěkný sborník soutěžních literárních prací z roku 2008. Soutěž se nazývá "**Złote pióro**" (Zlaté pero).

Bogatynia bývala textilním městečkem (podobně jako Chrastava) a největší továrny tu měl **podnikatel Preibisch**. Měli jsme možnost část tohoto objektu vidět a v budově, kde měl továrník zasedací síň pro porady, se budou v brzké době scházet členové "Bractwa ziemi Bogatyńskiej". Místnost se také využívá k svatebním hostinám. Po dokončení úprav tu bude nové sídlo jejich historického spolku.

Jak vypadá Bogatynia? Je tu starší část s **mnoha hrázděnými podstávkovými domy**, najdeme tu i několik zchátralých budov, které bude nutno zbourat, ale mile návštěvníka překvapí **výstavný střed města** a množství moderních novostaveb na okraji. V městském parku jsme viděli **bustu papeže Jana Pavla II.**, (poškozenou) pamětní desku Solidarności a pomník na počest hrdinů varšavského povstání. Jako důležité energetické středisko, má město zřejmě dost finančních prostředků, aby tu v budoucnu bylo mnoho budov modernizováno a aby se město stalo příjemným domovem pro své obyvatele, i když nedaleko odtud zejí jako obrovské jizvy hluboké povrchové doły na lignit.

Návštěva u polských přátel se vydařila (přálo nám i počasí) a příště přijedou oni na oplátku k nám.

František Vydra

BULLETIN

Společnosti přátel historie města Chrastavy

No 172 / 6 - 2009

Vydává Společnost přátel historie města Chrastavy
Připravil: J. Špaková, F. Vydra, I. Vydra

Sazba, tisk a distribuce je zajišťována prostřednictvím
Chrastavských listů – zpravodaje MěÚ Chrastava.